

На даний час в Україні спостерігається посилення інтересу до такої незвичної для нашого суспільства проблеми як насильство над дітьми та захист їх прав. Ця проблема є актуальною, тому що близько половини опитаних дітей в Україні вважають себе недостатньо захищеними від жорстокості, знущання, брутального поводження. Найбільш типовими наслідками такої ситуації стають такі скарги батьків чи вихователів на поведінку дітей: бійки, конфлікти з оточенням, низька успішність, страхи, нестійкість емоційної системи.

Жорстоке поводження з дитиною - будь-які форми фізичного, психологічного, сексуального або економічного насильства над дитиною, зокрема домашнього насильства, а також будь-які незаконні угоди стосовно дитини, зокрема вербування, переміщення, переховування, передача або одержання дитини, вчинені з метою її експлуатації з використанням обману, шантажу чи уразливого стану дитини.

Перелік документів міжнародного й українського законодавства, що захищає права дитини:

- Конвенція про права дитини;
- Конвенція Міжнародної організації праці «Про заборону та негайні дії щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці»;
- Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства.
- Конституція України;
- Сімейний кодекс;
- Закон України «Про охорону дитинства»;
- Закон України «Про освіту»;
- Закон України «Про дошкільну освіту»;
- Закон України «Про попередження насильства в сім'ї»;
- Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 №2229-VIII;
- Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)";
- Постанова Верховної Ради України "Про стан соціального захисту дітей та невідкладні заходи, спрямовані на захист прав дитини в Україні";
- Наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 19.08.2014 №564/836/945/577 «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення»;

- Наказ Міністерства освіти і науки України від 26 лютого 2020 року №293 «Про затвердження плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти»
- Лист Міністерства освіти і науки України «Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження і протидії булінгу (цькуванню)»
- постанова КМУ № 585 від 01.06.2020 «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження» (зміни №775 від 28.07.2021)

Загроза життю або здоров'ю дитини - обставини, що можуть призвести чи призвели до тяжких наслідків для життя, стану здоров'я та розвитку дитини, зокрема тяжкої, у тому числі невиліковної хвороби, тілесних ушкоджень або заподіяння шкоди нормальному фізичному, психічному розвитку дитини, у зв'язку з чим вона потребує допомоги.

Обставини можуть бути розцінені як загроза життю або здоров'ю дитини виходячи з її індивідуальних особливостей і потреб залежно від віку, статі, стану здоров'я, інвалідності, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної належності та етнічного походження.

Фахівці виділяють 4 типи жорстокого поводження щодо дітей:

- фізичне;
- психологічне;
- економічне;
- сексуальне.

Фізичне насильство – нанесення фізичних пошкоджень, побиття, спроби удушення, викручування рук, штовхання, брутальне поводження, позбавлення їжі, втягнення дітей до вживання алкоголю та наркотиків.

Психологічне насильство (емоційне) – відсутність любові та уваги до дитини, приниження її людської гідності, грубість (словесні образи, погрози, ігнорування, маніпулювання, приниження та переслідування дитини, обмеження свободи та пересування дитини, булінг (цькування)).

Економічне насильство - (зневажання основних потреб дитини) – відсутність належного забезпечення основних потреб дитини в їжі, одягу, житлі, вихованні, медичній допомозі через низку об'єктивних причин (бідність, психічне захворювання, недосвідченість), а також без них.

Сексуальне насильство – використання дитини дорослим або іншою дитиною для задоволення сексуальної потреби, а також залучення до дитячої проституції, в тому числі з використанням порнографічної літератури, фотографій, кінофільмів з метою отримання прибутку.

Спеціалісти, які працюють з дітьми, повинні знати та вміти застосовувати інформацію про наслідки жорстокого поводження з дітьми та ознаки (індикатори) його вчинення для вчасного виявлення проблеми, попередження її розвитку, надання дитині допомоги з метою її реабілітації, а також для вжиття заходів з притягнення кривдників до відповідальності.

Індикатори насильства – це фізичний, психо-емоційний та поведінковий прояв тих наслідків, що настали для дитини у результаті вчиненого щодо неї фізичного, психологічного, сексуального або економічного насильства.

Основні типи й фізичні ознаки травм, які можуть виникнути в результаті жорстокого поводження з дитиною, такі:

- гематоми;
- внутрішньочеревні травми;
- опіки
- переломи кісток
- травми голови

Виявлення насильства на підґрунті емоційних та поведінкових ознак:

- лякливність, здригання у відповідь на голос, шум тощо;
- надмірна поступливість, догоджання будь-кому з дорослих;
- надсильне прагнення ласки та похвали;
- фізичні ознаки стресу та тривожного стану, зокрема погане самопочуття;
- агресивна поведінка стосовно інших дітей;
- часті істерики через найменший привід або без нього;
- регресивні форми поведінки, притаманні молодшому віку (енурез, ссання пальців, гризіння нігтів, утруднене мовлення тощо).

Індикатори економічного насильства (нехтування)

- неохайний, занедбаний вигляд (одяг брудний, не по погоді, не по сезону);
- недостатня для зросту дитини та її віку вага, худорляві кінцівки;
- брудні нігті, вуха (брудне, скуйовджене волосся);
- часті захворювання, спричинені браком гігієни;
- пропуски садочку без поважної причини;
- втомленість, засипання на заняттях;
- соціально-педагогічна занедбаність;
- комплексне відставання у розвитку (від невеликого до значного);
- відставання у фізичному/моторному розвитку;
- низький рівень розвитку соціальних навичок і навичок міжособистісного спілкування, емоційному розвитку.

Виявлення сексуального насильства над дитиною:

- пошкодження прямої кишки, ректальні чи вагінальні кровотечі;
- супутні інфекції, інфекції, що передаються статевим шляхом;
- наявність гематом і укусів на грудях, сідницях, ногах, нижній частині живота, стегнах;
- страхи, які мають незрозумілий за природою початок (страх знімати білизну на медогляді, страх чоловіків або конкретних людей, страх залишатися на самоті з конкретною людиною тощо);
- прихована та придушена агресія, злість, самодеструктивна поведінка;
- сексуалізація поведінки (мастурбація, ініціювання сексуальних дій з іншими, схиляння однолітків або молодших дітей до сексуальних маніпуляцій);
- нетипові для такого віку знання про секс, статеві органи тощо.

ПОВНОВАЖЕННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ:

- здійснюють приймання звернень та повідомлень про випадки жорстокого поводження щодо дитини;
- терміново (протягом однієї доби) передають повідомлення у письмовій формі до служби у справах дітей, органів внутрішніх справ про випадок жорстокого поводження з дитиною чи загрози його вчинення;
- у межах компетенції вживають заходів щодо виявлення і припинення фактів жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення в закладах освіти;
- організують роботу психологічної служби системи освіти з дітьми, які постраждали від жорстокого поводження;
- проводять роз'яснювальну роботу з батьками та іншими учасниками навчально-виховного процесу із запобігання, протидії негативним наслідкам жорстокого поводження з дітьми.

АЛГОРИТМ ДІЙ ПРАЦІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ У ВИПАДКУ ВИЯВЛЕННЯ У ДИТИНИ ОЗНАК НАСИЛЬСТВА

Список використаної літератури:

1. Андреевкова В. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Методичний посібник. К.: 2020 – 198с.
2. Скрбун І., Слободян Т. Попередження насильства в закладах освіти. Методичний посібник для педагогічних працівників. К.: 2020 – 104с.
3. Індикатори фізичного, сексуального, психологічного насильства щодо дитини, а також нехтування потребами дитини. Інформація для спеціалістів. Представництво дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні. 2020 – 20с.

Управління освіти Конотопської міської ради
Конотопський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 12 «Райдужний»

Жорстоке поводження з дітьми. Дії працівника дошкільного закладу в разі його виявлення

Інформаційна презентація для

працівників закладу
підготувала:
практичний психолог
Лещенко Оксана Олексіївна

Конотоп